

Türkiye’de Bizans Çalışmalarının Öncülerinden Prof. Dr. Melek Delilbaşı (1947-2022)

Şahin Kılıç¹

¹Trakya Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Balkan Dilleri ve Edebiyatları Bölümü-Balkan Yerleşkesi, Edirne, Türkiye. E-posta: sahinkilic@yahoo.com
ORCID: 0000-0002-2217-420X

Melek Delilbaşı, 1947 yılında İstanbul’da doğdu. Çamlıca Kız Lisesi’nden mezun olduktan sonra Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi (DTCF) Ortaçağ Kürsüsü’nü 1968 yılında bitirdi ve aynı kürsüde asistan olarak göreve başladı. Lisans eğitimi sırasında dönemin sistemi gereği 3. sınıfta bir kaynak dilinin yardımcı dil olarak seçilmesi zorunlu idi ve kaynak dili öğretimine, filoloji çalışmalarına çok önem veriliyordu. Fakülteye başladığında (1964) Antik Çağ’a ilgisi dolayısıyla Klasik Yunancayı yardımcı ders olarak seçerek Suat Sinanoğlu’ndan dersler aldı. Kürsü olarak Ortaçağ’ı seçtikten sonra Bizans tarihi üzerine yoğunlaşmaya başladı. Bizans uygarlığına duyduğu ilgi ve özel olarak Türk tarihinin Bizans kaynaklarıyla en başından beri ilgiliydi. O dönemde kürsünün hocaları olarak Akdes Nimet Kurat ve Şerif Baştaş’ın etkisi, Melek Delilbaşı’nı bu hocaların da ilgi alanı olan Türk tarihinin Bizans kaynaklarına yönlendirmişti. 1970-1972 yılları arasında hem Çağdaş Yunanca öğrenmek hem de Selanik Üniversitesi’nde yaptığı doktora çalışmaları amacıyla gittiği Yunanistan’dan döndüğünde Mart 1973’te DTCF’de Tarih Doktoru unvanını aldı. Doktorasını Selanik’in II. Murad tarafından zaptı üzerine yazılmış kaynak eseri Anagnostes’in *Diegesis* adlı eserinin Türkçeye tercümesi ve fetih sürecini değerlendirdiği konular üzerine yapmıştı. Akademik kariyerinin bu dönemlerinde yazdığı bilimsel çalışmalar ağırlıklı olarak Bizans kaynakları üzerinden Ortaçağ Türk tarihi üzerineydi. Londra’da King’s College ve British Museum’da doçentlik tezi ile ilgili çalışmalar yaptı (Kasım 1973-Ekim 1974) ve 1980’de doçent oldu. 1982’de Dumbarton Oaks’ta araştırmalar yaptım. Bu merkezde Prof. Oikonomides’in Bizans paleografyası derslerini takip etme imkânı da buldu. DTCF’ye döndüğümde Halil İnalçık’ın teşvikiyle siyakat yazısını da öğrenerek 1980’de Dumbarton Oaks’ta Halil İnalçık ve Heath Lowry tarafından ilk defa ele alınan Bizans’tan Osmanlı’ya süreklilik ve değişim konusu Melek Delilbaşı’nın bundan sonraki akademik çalışmalarını belirleyen yeni ilgi alanı oldu. Muzaffer Arıkan’la 1454- 1455 Teselya tahrir defterinin tamamını yayınlamak, Selanik ve Epir üzerine çeşitli yayınlar yaptı. 1982’de, sonraki yıllarda iki kere daha çalışmalar yapmak üzere gideceği Dumbarton Oaks-Washington

Washington D.C.’de araştırmalarını sürdürdü ve seminerler verdi. Kasım 1988’de profesör oldu. DTCF Tarih Bölümü Başkanlığı (1989-1994), Çağdaş Yunan Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Başkanlığı (1990-2005), Ortaçağ Tarihi Anabilim Dalı Başkanlığı (1995-2012), DTCF Dekanlığı (1995-2001), Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi (OTAM) Müdürlüğü (2006-2009), Ankara Üniversitesi Rektör Danışmanlığı (2009-2012) görevlerinde bulundu. 2005 yılından itibaren Güneydoğu Avrupa Araştırmaları Türkiye Milli Komisyonu ve Uluslararası Komitesi’nin (AIESEE) Başkan Yardımcılığı ve 2006 yılından vefatına kadar Bizans/Doğu Roma İncelemeleri Ulusal Komitesi Başkanlığı görevlerini yürüttü. 2021’de İstanbul’da yapılması planlanan, 2022’ye ertelenerek Venedik/Padova’ya alınan, 24. Uluslararası Bizans Araştırmaları Kongresi’nin Türkiye Organizasyon Komitesi ve Bilim Kurulu başkanlığını yaptı. İngilizce, Klasik ve Çağdaş Yunanca dillerine hakimdi. 25 Eylül 2022 tarihinde vefat eden hocam Prof. Dr. Melek Delilbaşı’nı rahmet ve minnetle anıyorum.

Prof. Dr. Melek Delilbaşı’nın Yayınları

- “Son Dönem Bizans Tarihi İçin Osmanlı Tahrir Defterlerinin Önemi,” *Türkiye’de Bizans Çalışmaları: Yeni Araştırmalar, Farklı Eğilimler*, ed. Koray Durak, Nevra Necipoğlu, Tolga Uyar, 507-516. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2022.
- İki İmparatorluk Tek Coğrafya: Bizans’tan Osmanlı’ya Geçişin Anadolu ve Balkanlar’daki İzleri*, ed. Şahin Kılıç. İstanbul: İthaki Yayınları, 2013.
- “A Contribution to the History of Epirus (XVth-XVIth Centuries) – Special Reference to the Privileges Granted to the People of Epirus by Sultan Murad II,” *Ankara Üniversitesi Güneydoğu Avrupa Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Dergisi* 1 (2012): 37-60.
- “Population Figures in the Sancak of Yanya (Ioannina) 16th Century,” *Archivum Ottomanicum* 26 (2009): 299-320.
- “The Classical Tradition, Byzantine and Modern Greek Studies in Turkey and Future Prospects,” *Revue de l’Association Internationale d’Etudes du Sud-Est Européen* 35-39 (2005-2009): 259-66.
- “Işın Hoca Görevini Tam Anlamıyla Yerine Getirmişti,” *Prof. Dr. Işın Demirkent Anısına / in Memory of Prof. Dr. Işın Demirkent*, ed. Abdülkerim Özyayın, Fahameddin Başar, Ebru Altan, Birsnel Küçüksipahioğlu, Muharrem Kesik, 27-28. İstanbul: Dünya Yayıncılık, 2008.
- Delilbaşı, Melek, ve Hatice Oruç. “The Properties of Fatima Sultan in Ioannina in the Sixteenth Century,” *The Ottoman Empire, The Balkans, the Grek Lands: Toward A Social and Economic History. Studies in Honor of John Alexander*, ed. Elias Kolovos, Phokion Kotzageorgis, Sophia Laiou, Marinos Sarmyannis, 61–87. İstanbul: The Isis Press, 2007.
- “Christian Sipahis in the Tirhala Taxation Registers (Fifteenth and Sixteenth Centuries),” *Provincial Elites in the Ottoman Empire: Halcyon Days in Crete V: A Symposium Held in Rethymno 10-12 January 2003*, 87-114. Rethymno: Crete University Press, 2005.
- “First Ottoman Settlements in Thessaly Region,” *Bulletin-Association internationale d’études du Sud-Est européen* 35-39 (2005): 131-37.

- “The Present and Future of Byzantine Studies in Turkey,” *Κλητόριον in Memory of Nikos Oikonomides*, ed. Florentia Evangelatou-Notara, Triantafyllitsa Maniate-Kokkine, 63-72. Atina-Selanik, 2005.
- “Aydınöglü Hızır Bey’e Ait Bir Ahidnâme Taslağı,” *CIEPO XIV. Sempozyum Bildirileri, 18-22 Eylül 2000, Çeşme*, 97-109. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2004.
- “Commercial Relations between Turkey and the West in the Middle Ages,” *Bulletin-Association internationale d’études du Sud-Est européen* 32-33-34 (2002-2004): 39-44.
- “Balkanlarda Osmanlı Fetihlerine Karşı Ortodoks Halkın Tutumu,” *XIII. Türk Tarih Kongresi (Ankara, 4-8 Ekim 1999), Kongreye Sunulan Bildiriler*, 31-38. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2002.
- “Osmanlı-Bizans İlişkileri,” *Türkler*, ed. Halil İnalçık, 10-33. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2002.
- Delilbaşı, Melek, ve Muzaffer Arıkan. *Hicri 859 Tarihli Suret-i Defteri Sancak-i Tırhala [Hijri 859 Dated Defter of Sanjak of Tırhala]*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2001.
- Delilbaşı, Melek, ve Levent Kayapınar, eds. *Tarihte Güney-Doğu Avrupa, Balkanolojinin Dünü, Bugünü ve Sorunları*. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları. Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, 1999.
- “Türk Tarihinin Bizans Kaynakları,” *Cogito (Bizans Özel Sayısı)* 17 (1999): 339-51.
- “1564 Tarihli Mufassal Yanya Livası Tahrir Defterine Göre Yanya Kenti ve Köyleri,” *Belgeler* 17, no. 21 (1996):1-40.
- “The Via Egnatia and Selânik (Thessalonica) in the 16th Century,” *The Via Egnatia under Ottoman Rule (1380-1699)*, ed. Elizabeth Zachariadou, 64-84. Girit: Crete University Press, 1996.
- “Bizans’ tan Osmanlı Fethine Selanik (Thessaloniki),” *Toplumsal Tarih* 112 (1996): 90-93.
- “Greek as a Diplomatic Language in the Turkish Chancery,” *Praktika B’ Diethnous Symposiou He Epikoinonia Sto Byzantio*, 145-53. Atina: Kentro Byzantinon Ereunon, 1993.
- “History of Preveza in the XVth Century According to the Ottoman Taxation Registers,” *OTAM (Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi)* 2 (1991): 53-62.
- “Türk Hükümdarlarına Ait Yunanca Ahidnameler ve Nameler: (XIII-XV. yy.),” Doçentlik Tezi, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, 1991.
- “Türk Sultan ve Beylerine Ait Yunanca Belgeler Hakkında Kısa Bir İnceleme,” *Tarih Araştırmaları Dergisi* 15, no. 26 (1991): 73-84.
- “Anadolu Selçukluları ve Beylikler Döneminde Batı ile Ticari İlişkilere Genel Bir Bakış,” *Tarihte Türk Devletleri*, 481-89. Ankara, 1987.
- “Bizans Kaynaklarında Osmanlıların Fetih Politikalarına İlişkin Bilgiler,” *Söğüt Osmanlı Sempozyumu (II: 1985:Söğüt)*, 55-59. Ankara: Ertuğrul Gazi’yi Anma ve Söğüt Şenliği Vakfı Yayınları, 1986.
- “İstoria tes Prevezas ton 16. Aiona Symphona me tis Phorologikes Apografeis Tes Othomanikes Autokratorias.” *Prevezanika Chronika* 25 (1991): 22-30.
- Johannis Anagnostis, ‘Selânik (Thessaloniki) ’in Son Zaptı Hakkında Bir Tarih’ (Sultan II. Murad Dönemine Ait Bir Bizans Kaynağı). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları,1989.
- “Selanik ve Yanya’da Osmanlı Egemenliğinin Kurulması,” *Belleten* 51, no. 199 (1987): 75-106.
- “Ortaçağda Türk Hükümdarları Tarafından Batılılara Ahidnamelerle Verilen İmtiyazlara Genel Bir Bakış,” *Belleten* 47, no. 185 (1983): 95-103.

- “Sultan II. Murad’ın Fetihten Sonra Selânik’te İzlediği Politika ve Bir Hamam Hikayesi,” *Tarih Araştırmaları Dergisi* 14, no. 25 (1982): 361-64.
- Dennis, George T. “1403 Tarihli Bizans-Türk Antlaşması,” çev. Melek Delilbaşı. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi* 29, no. 1-4 (1978): 153-66.
- “Selânik’in Venedik İdaresine Geçmesi ve Osmanlı-Venedik Savaşı (1423-1430),” *Belleten* 40, no. 160 (1976): 573-88.
- “Johannis Anagnostis, ‘Diigisis Peri Tis Telefteas Aloseos Thessalonikis’ (Selanik’in Son Zaptı Hakkında Bir Tarih),” *Tarih Araştırmaları Dergisi* 8-12, no. 14-23 (1970-1974): 22-50.